

MEĐUNARODNA SPELEORONILAČKA EKSPEDICIJA „VELESOV HRAM 2022“

Tihomir Kovačević¹, Marsela Alić¹

¹Dinaridi – Društvo za istraživanja i snimanja krških fenomena, Zagreb

► Uvod

Speleoronilačka udruga DDISKF ove je godina obilježila 20. obljetnicu osnutka, stoga je ovogodišnja ekspedicija organizirana na tereni- ma gdje su naša istraživanja i po- čela. U Općini Rakovica organizirali smo četiri ekspedicije, u razdoblju od 2002. do 2005. godine. Tih go- dina istraživali smo sustav Panjkov ponor – Varićakova špilja, koji je tad bio drugi najveći špiljski sustav u Hrvatskoj (više od 11 km duljine). Osim novih metara, rezultat istraži- vanja bilo je otvorenje prvog hrvat- skog speleološkog doma nedaleko od današnjeg Speleona – prvog cen- tra podzemne baštine. U tom peri- odu Općina Rakovica osniva Javnu

ustanovu Baraćeve špilje. Svih tih godina, u uskoj suradnji sa stanov- nicima, Rakovica je postajala spe- leološko središte. Na ekspediciji 2002. zaronili smo i u jezero Sinjac u Plaškom. Tako su ta dva terena po- novno napokon na redu u jubilarnoj godini. Kako naše ekspedicije uvijek prati Veles, slavenski bog podzemlja i voda, ekspediciju smo odlučili na- zvati njemu u čast – „Velesov hram 2022“.

► Rakovičko podzemlje

Ove godine udružili smo snage s Javnom ustanovom Baraćeve špi- lje i Speleološkim društvom „Veles“ iz Rakovice. Zajedno smo proveli

istraživanja u periodu od 16. do 31. srpnja. Glavni organizator i voditelj ekspedicije bio je Tihomir Kovačević. Kroz kampove je prošlo tridesetak speleologa, speleoronilaca i biospe- leologa. Osim terenskog rada, orga- nizirali smo likovnu koloniju sa spe- leološkom tematikom, obilježili Dan Baraćevih špilja, odradili okrugli stol na temu speleoronjenja u Hrvatskoj te proveli ekološku akciju u kanjonu Korane.

Iako je većina sudionika ekspedi- cije spavala u šatorima, puno nam je značilo što možemo koristiti pro- storije Vatrogasnog doma u Drežnik Gradu, gdje smo održali i sveča- no otvorenje MSRE „Velesov hram 2022“. Prisutne su pozdravili načelnik

Općine Rakovica Mihael Bičanić, ravnateljica JU Baraćeve špilje Tihana Oštrina i Slaven Vuković, predsjednik SD „Veles“. Govor je održao Tihomir Kovačević te kratko ispričao o početcima istraživanja u Rakovici i Plaškom. Voditelj speleoronilačkih istraživanja na terenu oko Rakovice bio je Alan Kovačević.

Izvor Baračevac

Ispod Baračevih špilja izvire Baračevac te s nekoliko manjih potoka tvori potok Kršlju. Prvi zaron ostvarili su Pavel Riha, Pavol Skovajsa i Jan Jenčev na MSRE „Rakovica 2002“. Zatim su ronili Alan Kovačević, Tomislav Flajpan i Damir Pavelić na MSRE „Rakovica 2004“. U sklopu tih istraživanja u Baračevcu je preronjeno više od 400 m. Ove smo godine planirali topografski snimiti te kanale i ići dalje. Alan Kovačević i Tomislav Flajpan uspjeli su topografski snimiti 145 m izvora. Budući da je vodostaj bio iznimno nizak, a mulj se dignuo čim su ušli u izvor, nisu mogli u potpunosti ostvariti plan. Ovaj izvor dubok je do 4 metra, ali se nastavlja daleko u horizontalu. Daljnje ronjenje pružit će bolji uvid

u ovaj zanimljiv speleološki objekt. Postavljene su zamke za skupljanje biospeleološkog materijala (Roman Ozimec, Viktorija Vlašić i Tomislav Flajpan). Ekipa za odnose s javnošću iz JU Baraćeve špilje snimila je niz videozapisa o ronilačkoj opremi i ronjenju u Baračevcu. Neki uradci već se mogu vidjeti na YouTube kanalu Ustanove¹.

Crno vrelo

Krajem 80-ih godina prošloga stoljeća, članovi tadašnjeg DISKF-a snimili su s Televizijom Zagreb jedan od prvih dokumentaraca speleološke tematike na ovim prostorima. Riječ je o sustavu Panjkov ponor – Varičakova – Crno vrelo. Izvor Crno vrelo nalazi se na granici s Bosnom i Hercegovinom. Bojanjem vode je već davno dokazano da je Panjkov ponor povezan s Crnim vrelom koje uvire u Koranu. U Crno vrelo ove su godine zaronili Alan Kovačević i Tomislav Flajpan. Našli su sigurno uže postavljeno tijekom ekspedicije 2004. godine. Prvi sifon u Crnom vrelu nije kompliciran. Dubina iznosi oko četiri metra, a duljina petnaestak metara. Iza prvog sifona Crno

vrelo dijeli se u dva kanala. Na prijašnjim ekspedicijama ronili su Tihomir Kovačević, Ljubiša Kalinić, Alan Kovačević, Damir Pavelić, Petra Konrad Kovač, Hrvoje Cvitanović, Gordan Polić, Mladen Garašić, Darko Halapija, Boris Watz, Tihomir Jukica i Žarko Supičić. U ovoj akciji stigla nam je pomoć u transportu iz JU Baraćeve špilje. Imali smo namjeru nastaviti započeta istraživanja, ali zbog iznimno otežanih uvjeta ronionci su morali stati.

Ponorac – Jovina pećina

Dio ekipe poslali smo u najdulji speleološki objekt značajnog krajobraza Baraćeve špilje. To je špiljski sustav Ponorac – Jovina pećina (2834 m). Bogat je vodom i različitim sigastim tvorevinama te je po mnogim elementima jedinstven u širem području. Nikada se nismo fokusirali na stanovnike vode u tom sustavu, stoga smo ciljano snimali živi svijet.

Izvor Točak

Izvor Točak nalazi se u Staroj Kršlji. Budući da izvire iz okomite pukotine u stijeni, a nikada ne presušuje,

Alan Kovačević i Tomislav Flajpan u Crnom vrelu iza prvog sifona | Foto: Alen Milošević

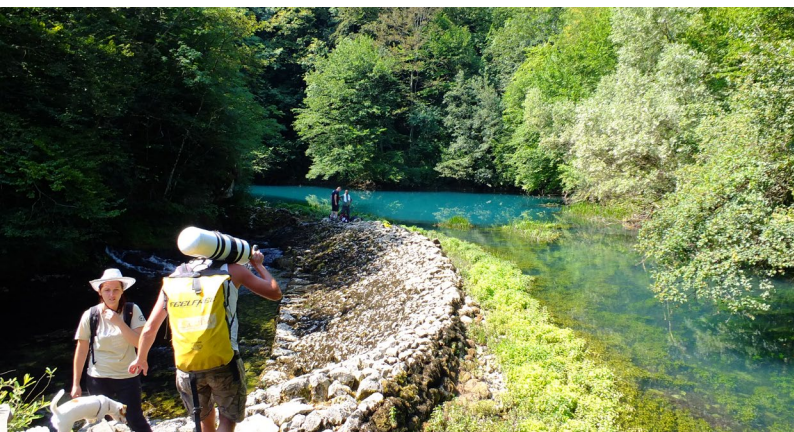
¹ <https://youtu.be/gn0ubNrhwRE>

Izvor Slunjšćice | Foto: Marsela Alić

Priprema za zaron na bentu Izvora Slunjšćice | Foto: Tihomir Kovačević

Transport ronilačke opreme preko benta Izvora Slunjšćice | Foto: Darko Višek

Alan Kovačević u kanalu sifona Izvora Slunjšćice. Foto: Tomislav Flajpan

stanovništvo je u podnožju izvora postavilo drvenu konstrukciju i metalne cijevi te je imao funkciju bunara za stoku, a izvor nikad ne presuše. Riječ *točak* zastarjela je riječ za *izvor* ili *mali tok*. Ulaz je vrlo uzak i ubrzo nakon njega nalazi se sifon. Alen Milošević kratko je zaronio u prvom sifonu, ali nije mogao proći dalje zbog vrlo mutne vode.

Tijekom našeg boravka u Rakovici, situacija s vodom bila je dosta nepogodna. Vladala je redukcija vode dvaput dnevno po pet sati. Iako zbog preniskog vodostaja i muteži nismo mogli roniti prema planu, cjelokupna situacija pokazala je koliko je važno istražiti podzemne rezervoare vode s obzirom na negativne posljedice klimatskih promjena.

Žuta svjetiljka u izvoru Slunjšćice

Ove godine u izvor Slunjšćice zaronili su gotovo svi ronionci na ekspediciji: Alan Kovačević, Tomislav Flajpan, Marko Studen, Gordan Polić, Luigi Casati, Sara Sedici, Matteo Pelegrini i Roberto Denaro. Nitko nije pronašao glavni kanal. No, zadnjeg je dana Matteo Pelegrini izronio žutu svjetiljku. Izgledala je staro i dobro očuvano. Tihomir Kovačević razdragano je izjavio da je to svjetiljka koju su ronionci pričvršćivali na kacigu te da ju je izgubio na ekspediciji 1984. godine. Unutra su bile tri punjive baterije Trepčine proizvodnje na kojima je pisalo: Tihi VI, Tihi VII, Tihi VIII. Ekspedicijski dnevnik potvrdio je gubitak svjetiljke u Slunjšćici 10. kolovoza 1984. godine.

Idućeg dana proslavili smo Dan Baračevih špilja. Počeo je protokolarno – zahvale, otvorenje izložbe sa slikarske kolonije te okrugli stol na kojemu su govornici bili Tihomir Kovačević, Alan Kovačević i Luigi Casati. Moderatorica Marsela Alić postavljala im je pitanja o problematici speleoronjenja u Hrvatskoj. Prikazan je dokumentarac „Tajni tok rijeke Korane“ iz 1989. gdje se lijepo vidi žuta svjetiljka. Poklonili smo je Speleonu – krasit će model speloronioaca i posjetiteljima pripovijedati o pionirima speleoronjenja, o njihovoj „običnoj“ opremi i neobičnoj hrabrosti.

Nakon što su bereginje, plesačice slavenskih ženskih plesova, pokazale svoje umijeće pod vodstvom Kristine Rastović, pomislili smo da smo sve

odradili, ali tek je počelo. Zaposlenici JU Baračeve špilje odlučili su proslaviti Tihijev rođendan. Pokloni su bili neočekivani – plašt, štap i rogovi karki su tipični na prikazima slavenkog boga Velesa, dok je na torti bila oslikana šumska fauna. Uz pjenušac smo čestitali rođendan *Rakovičkom Velesu*, kako je Tihy toga dana prozvan i nastavili druženje do duboko u noć.

Za rakovički dio ekspedicije moramo zahvaliti Općini Rakovica i Plitvičkim Dolinama, Turističkoj zajednici

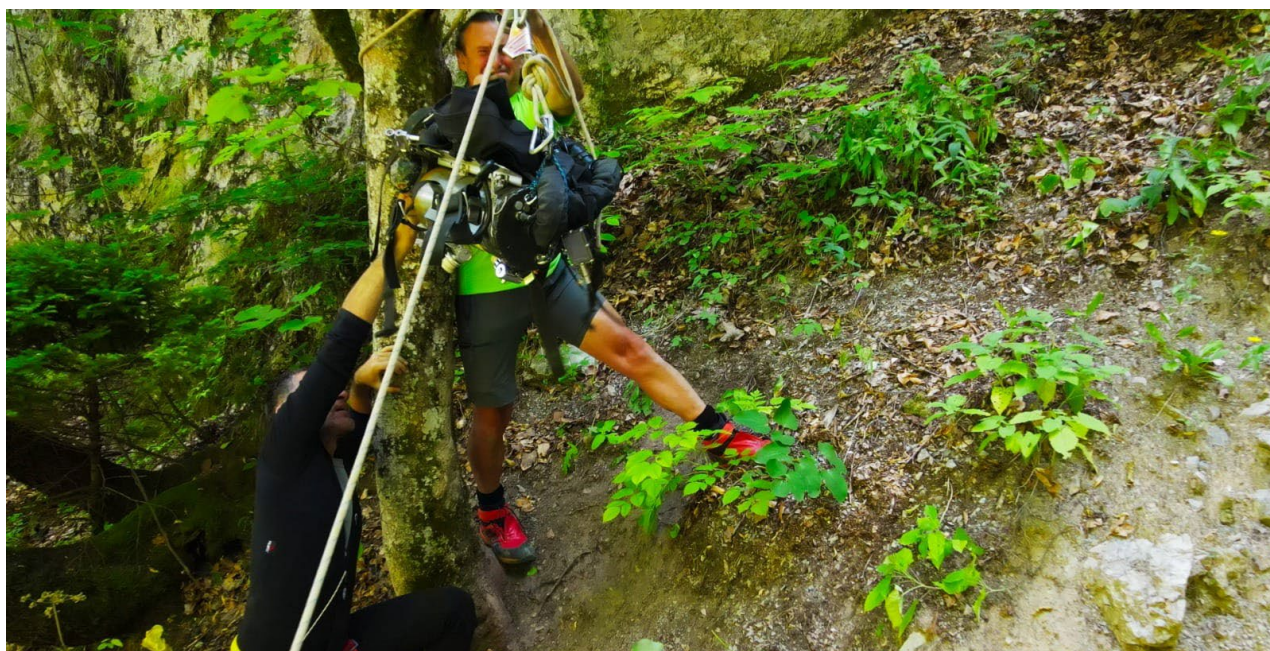
područja Plitvičke doline, na financijskoj i moralnoj potpori.

► Plaško podzemlje

Ni 30 km zračne udaljenosti od Rakovice, sasvim je druga priča. Ekipa u Plaškom nije imala nikakvih problema s nestašicom vode. Doduše, utrošili su više vremena na prijenos opreme do objekata i dobro se oznojili. Ondje je voditelj speleoroničnog tima bio Luigi Casati.

Grbina pećina

Prvo je ronio u Grbinoj pećini, na kraju manjeg kanjona u zaseoku Grbe. Do ulaza u nju potrebno je penjati se i prenijeti svu ronilačku opremu preko nezgodnih stijena i rupa da bi se napokon došlo do mjesta urona. Ipak, nakon svakog izlaska iz Grbine pećine, znamo da ćemo se vratiti jer postoji mogućnost da ona postane kilometarski potopljeni objekt. Luigi Casati preronio je više od 200 novih metara. Ukupna duljina kanala sada iznosi oko 570 m.

Luigi Casati priprema ronilačku opremu za transport u Grbinu pećinu. | Foto: Gordan Polić

Luigi Casati na početku prvog sifona u Grbinoj pećini | Foto: Darko Višek

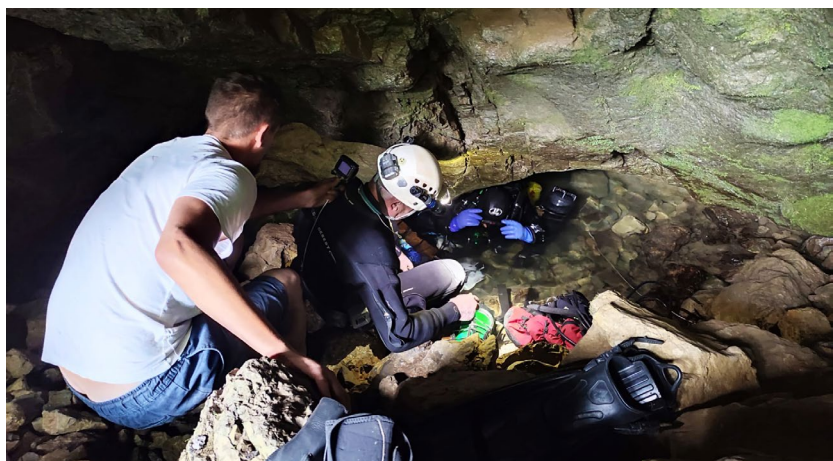

Ispred otkopanog ulaza u Izvor Vrnjike | Foto: Tihomir Kovačević

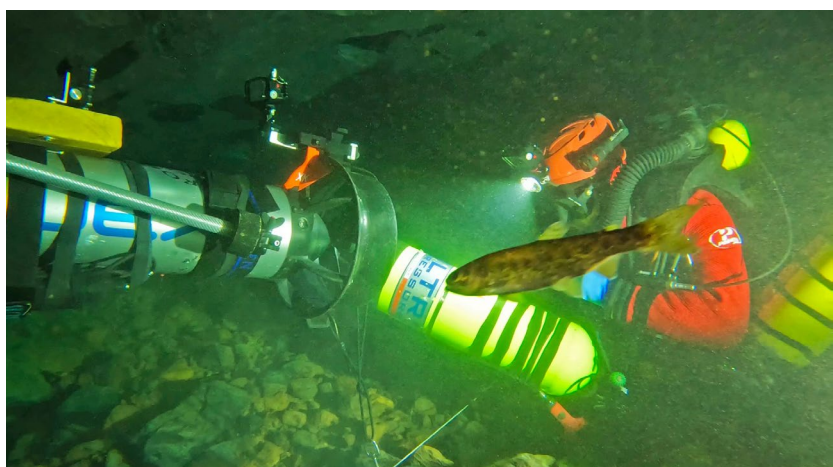
Luigi Casati puni boce na imanju Zorana Vukasa u Kuniću. | Foto: Gordan Polić

Uron u otkopanom Izvoru Vrnjike | Foto: Carlo Venezia

Speleoronilac Luigi Casati u kanalu Izvora Vrnjike | Foto: Carlo Venezia

Zabilježen bogati živi svijet u Izvoru Vrnjike. | Foto: Gordan Polić

Izvor Vrnjike

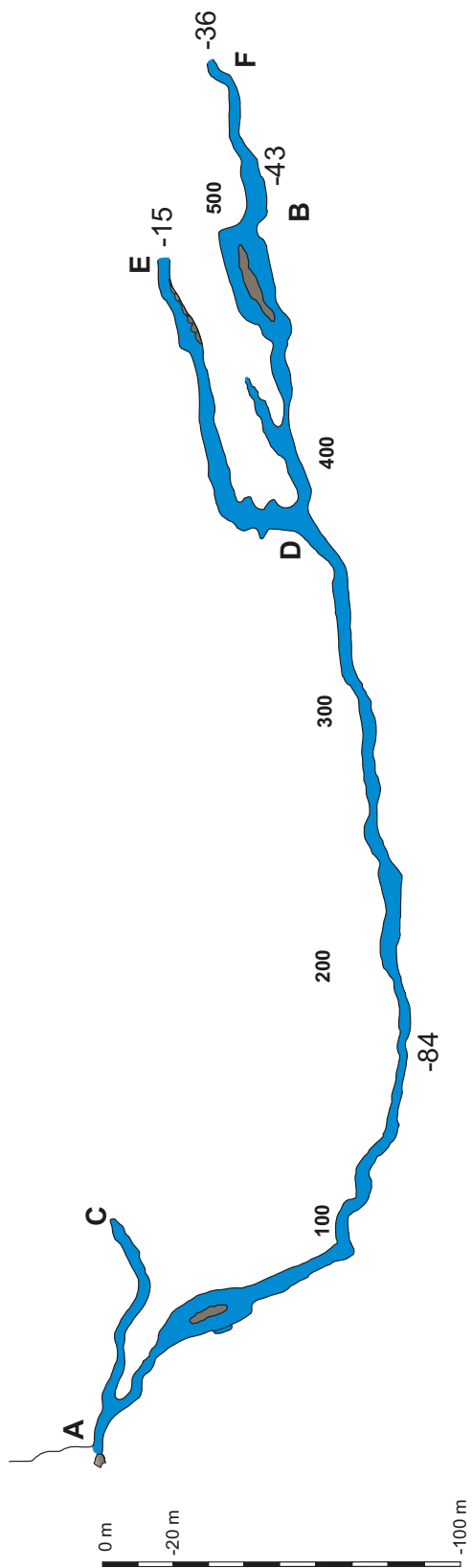
Crvena minipodmornica, kako od milja nazivamo Luigija Casatija kad naučice svu opremu, zaronila je ponovno i u izvoru Vrnjike. To je jedan od

novijih istraživanih objekata koje radi naša udruga, također u Plaškom, kod zaseoka Kunić. Vrnjika je pritoka Dretulje, čija dolina obiluje vlažnim livadama i cretovima – među posljednjima u Hrvatskoj. Izvor Vrnjike presušuje, a nekada su na njemu cijele

godine radili pilana i mlin. Vodostaj je bio 3-4 m niži nego prošle godine, a vidljivost puno slabija. Luigi Casati preronio je 163 nova metra i izradio skicu izvora Vrnjike, čija ukupna duljina trenutno iznosi 683 metra.

Ime speleološkog objekta: VRNUJKA		Br. pločice: 25-0070	AB: : 490 m
Lokacija: Kunić, Pliški, Karlovačka županija		Razvidnja letak/mjeseč: 2019. - 2022.	AC: : 40 m
Dio 4. Dopolne sklopke za prijavu i izvješće izlaska izvanom		Koordinate ulaza (UTRS96/ETM): 48°32'54" E 15°57'57" N	DE: : 125 m
AUTOR NACRTA: Luigi Casali		Način izlaska: E	BE: : 28 m
GRAFIČKI UREDILA: Carlo Verzari, Gordon Pošk, Luigi Casali, Matko Pelegrini, Sara Štefer, Tibor Kovečević		Napomena: -	Ulazna sužnja podzemnih kanala: 683 m

Luigi Casati na dubini preko 40 m u Izvoru Vrnjike | Foto: Gordan Polić

► Prospekcije za iduća istraživanja

U Plaškom uvijek posjetimo Maricu i Milana Grbu. Njihova bezgranična srdačnost i jednostavnost uvijek nas oduševi. Ovoga puta povezali su nas sa Zdravkom Grbom koji je spominjao Perinu jamu iznad izvora Vrnjike. Nije bila unesena u speleološki katastar pa smo ju odučili provjeriti. Na jami je stajala pločica SD Đula – Medvedica. U prospekciju je išao Marko Studen. Spustio se oko 50 m i javio da jama ide dalje.

Imali smo odličan smještaj na imanju Zorana Vukasa u zaseoku Kunić u domaćoj atmosferi. Preporučio nam je domaći med u Vezmarima kod Janje Gore. Nadaleko poznate ljekovite pripreme od meda spravlja

Simo i Dana Vezmar. Simo Vezmar poveo nas je na jamu Stražbenicu na brdu Oklinak. Nakon slatke medice, ta nam je jama zagorčala dan. Spustili smo se u 40 m duboku jamu i naišli, nažalost, na ljudske ostatke. Desetak osoba, među njima i nekoliko djece, vezani su žicom i bačeni u jamu. Pretpostavljamo da se radi o žrtvama Drugog svjetskog rata. Nazivu Stražbenica dodali smo Jama izgubljenih duša.

Zatim nas je domaćin povezao s Milom Kosanovićem. Odveo nas je na jamu u Janjoj Gori koja se nalazi blizu ceste i, nažalost, prikladna je za smetlište. Duboka je desetak metara i puna otpada životinjskog porijekla. Zbog „miomirisa“ prozvali smo je Smrdulja. Smrad je ipak nestao dok smo došli do restorana Gradina

u Josipdolu gdje nam je načelnik Općine Plaški, Pero Damjanović osigurao topli obrok svakog dana.

Nakon dva tjedna stigao je kraj ekspedicije. Svečano zatvaranje organizirali smo u Plaškom te pozvali kolege i prijatelje iz Rakovice. Preselili smo i izložbu kako nitko ne bi ostao prikraćen. Puni dojmova i lijepih rezultata pozdravili smo se sa svima. Zatim je Luigi Casati zaključio da bi mogao još malo roniti u izvoru Vrnjike. Tko bi mogao reći NE? Dio ekipe ostao je s njim, ali vrijeme se okrenulo. Danima je kišilo, a Vrnjika je odlučila izbaciti višak vode. Ekipa je hitno izvukla opremu i zaključila da je ipak kraj za ovu godinu. Ostao je samo *reel* na kraju novog kanala da uskoro dođemo po njega.

International cave diving expedition „Veslov hram 2022“

Speleological and cave diving exploration in the caves of Plaški and Rakovica Municipalities was continued during the international cave diving expedition. This area has been researched intermittently for the past forty years. In the Rakovica area, diving was very difficult due to the extremely low water level and high turbidity of the water. Topographically, 145 m of the channel in the Baraćevac izvor (spring) were recorded. In Izvor Vrnjika (spring), a new 153 meters have been passed and the total length of the channel is 683 m. About 310 meters were surveyed in Grbina Pećina on previous expeditions. With a 60 m of dry part and a new 200 m, the length of Grbina pećina is now approximately 570 m. During the expedition, an ecological action was organized in Drežnik Grad, an open table on the topic of caving as part of the Barac Caves Day, and an art colony on the topic of karst phenomena. The submerged objects explored so far indicate the existence of large underground spaces and water reservoirs as well as the connection with existing cave systems.